

Bolba Lajos életút-interjú

Készítette: Jávorszky Béla Szilárd

A beszélgetés időpontja: 2015. április 8., Leányfalu

Szerkesztett, tömörített, kiegészített, lábjegyzetelt változat.

Jávorszky Béla Szilárd:

Milyen kulturális, zenei környezetből érkezted, milyen zenei hatások értek gyerekkorodban?

Bolba Lajos:

Az apám szakács volt és az 1920-as években nem tudott elhelyezkedni, elment a Tátrába és ott talált állást. Anyám anarcsi¹ volt, és ugyanúgy odakergette a munkanélküliség. Ott találkoztak, ott születünk mind a négyen. Van egy nővérem és egy bátyám, az öcsém sajnos már meghalt.

Jávorszky Béla Szilárd:

Ők mivel foglalkoznak?

Bolba Lajos:

A nővérem, Bolba Matild hegedűművész, a bátyám, Bolba Henrik festőművész, mostanában volt kiállítása. Hugó pedig 1956-ban kiment Amerikába. Muszáj volt elhagynia az országot, mert megjelent egy tankon gépfegyverrel. November elején disszidált.

Jávorszky Béla Szilárd:

Mivel foglalkozott utána?

Bolba Lajos:

Fa-mintakészítő volt.

Jávorszky Béla Szilárd:

Voltaképpen tehát mindenki művész lett a családban.

Bolba Lajos:

Apám nem csak szakács volt, hanem hegedült is. Szerette volna, ha gyerekek is tanulnak valamit.

Jávorszky Béla Szilárd:

Édesapád már Trianon után, a húszas években ment Késmárkra?

Bolba Lajos:

Igen, ott éltünk, ott jártam iskolába. Először német elemibe, aztán elköltöztünk Késmárkról a Tátrába és ott nem volt más, csak cseh iskola – akkor még Csehszlovákia volt – így beírtak megint elsőbe, mert egy szót sem tudtam csehül. Elvégeztem tehát másodszor is az első elemi. Akkor jött a váltás, ugye, a cseheket kiüldözték, létrejött Szlovákia. Másodikba szlovák iskolába jártam. Majd visszaköltöztünk Késmárkra. S hogy ne veszítsem el az évet, a szüleim beírtak negyedikbe megint németbe. Úgyhogy nekem a harmadik osztályról nincs bizonyítványom. Ötödikben németbe jártam, de oly mértékű lett a magyarüldözés, hogy kimentem az utcára és meglóttek. Itt a golyó most is, látható.

Jávorszky Béla Szilárd:

Mármint a nyoma.

¹ Ma 1900 fős község Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, a Kisvárdai járásban.

Bolba Lajos:

Nem, benne van a golyó. Itt van, fogd meg nyugodtan.

Jávorszky Béla Szilárd:

Tényleg.

Bolba Lajos:

Ott a sörét, betokosodott, akkor nem vettük ki. Na, elég az hozzá, hogy magyar iskolába akartam járni, így a szüleim elküldtek Pozsonyba internátusba. Ott magyar iskolában jártam első polgárba és akkor jött egy gölnicbányai² barátom, aki szintén ott volt az internátusban. „Te, nekem a szüleim azt mondták, menjek gimnáziumba. Most van éppen a különbözeti vizsga. Nem akarsz elkísérni?“, kérdezte. Hát elkísértem. Álltunk a folyóson, jött a pedellus és lökdöste be az embereket. Engem is belökött. Engem felvettek, a barátomat nem, pedig nem is akartam gimnáziumba menni. Azt sem tudtam, mi az. Aztán jött az 1944-es első pozsonyi légitámadás, amikor kibombáztak bennünket.

Jávorszky Béla Szilárd:

Ennek részleteit még azelőtt mondtad el, hogy bekapcsoltam a diktafont. Légy szíves meséld el újra.

Bolba Lajos:

Kimentünk a Vaskutacskához kirándulni, fél szelet kenyérral meg egy vöröshagymával, és közben jött az első légiriadó. Elsötétült az ég, elkezdtek bombázni a várost. Ez volt Pozsony első bombázása. Bombázták amúgy Bécset is. Néztük fentről, hogy itt villan fel, ott villan fel a tűz. Este hazamentünk. És nem volt internátusunk. Merthogy bombatalálat érte. Akkor áthelyeztek minket éjszakára egy másik magyar internátusba. De hát így megmenekült 400 magyar diák. Másnap mindenkit hazaküldtek. Felkerültem a Tátrába, apám ott volt séf a Palace-ban.³

„Valamit csinálni kell, édes fiam, mondta, apám, gyere ide liftesnek”. Úgyhogy 1944-ben elmentem a Palace-ba liftesnek. Ott sok mindenkivel találkoztam. Például Lónyay gróffal, aki nagyon smucig volt – mi csak a borraivalólól éltünk, de ő soha nem adott. Viszont volt egy művésznő, Mezey Mária,⁴ akit sok mindenre megtanítottam. Vittem síelni, ródlizni. Ami kellett neki, azt mind beszereztem. Nagyon aranyos volt.

Aztán, amikor átjöttem 1945-ben, beiratkoztam a Berzsényi Dániel gimnáziumba.

Jávorszky Béla Szilárd:

Egyedül jöttél át, vagy a családdal?

Bolba Lajos:

A család nem jött. Apámat 1944-ben az oroszok elvitték. Ahogy az összes magyar férfit.

Jávorszky Béla Szilárd:

Malenkij robotra?

Bolba Lajos:

Nem. A szlovákok azt mondták, hogy az összes magyar fasiszta, ezért összefogták a férfiakat. Az egész férfi rokonságomat elvitték. Csak apám jött vissza.

² Gölnicbánya (szlovákul Gelnica, németül Göllnitz) város Szlovákiában a Kassai kerület Gölnicbányai járásának székhelye.

³ Az új tátrafüredi (szlovákul Novy Smokovec) gyógyszállók egyike, a Palace Grand Hotel.

⁴ Mezey Mária (1909–1983) a korszak híres színésznője.

Jávorszky Béla Szilárd:

Hová vitték őket?

Bolba Lajos:

A Kaukázusba, ólombányába. De szerencséje volt, mert szakácsként sokszor főzhetett, ezért élte túl.

Jávorszky Béla Szilárd:

Mikor jött haza?

Bolba Lajos:

Azt majd elmesélem. Elég az hozzá, hogy átjöttem Királyhelmeceknél – ahonnan 10 kilométerre van a határ – éppen nem nézett oda a határőr, szépen átjöttem a folyón. Miután a Szemere utcában laktam, a legközelebbi iskola a Markó utcai gimnázium volt. Valamikor apám is oda járt. Nagyon jó volt, nagyon jó tanárokkal, akik ismerték a történetemet. Többek között tejet árultam az iskolában, megkaptam, mint kereseti lehetőséget. Kaptam egy pedellusi szobácskát, ahol a söprűket tartották. Minden nap adtak 25 liter tejet és a szünetekben árultam. Aztán kijártam a Teleki térre, ott felvásároltam a rossz órákat, hazajöttem, megbütykölttem, megjavítottam őket, másnap pedig vittem vissza eladni. Szóval oda jártam iskolába, nagyon jól éreztem magam. Az énektanárom, akit Tury Peregrinnek hívtak, a Zeneakadémia oboa tanszakának volt a vezetője. 1947-ben csökkentették az énekórák számát, úgyhogy a két énektanár közül az egyiket el kellett küldeni. Mivel Peregrinnek volt másik állása, őt küldték el. Ő vezette akkor a Berzsenyi gimnáziumnak és a Kossuth Zsuzsa lányiskolának az összesített kórusát. Azt mondta, „Lajos, neked van itt a legjobb füled. Itt ez a kórus, ezentúl te vezeted. És bejársz hozzám a Zeneakadémiára.” Így lettem ott oboista-növendék.

Jávorszky Béla Szilárd:

Ez hányban történt?

Bolba Lajos:

1947-ben. Két iskolát végeztem, vezettem a kórust és a kórossal nagyon sok sikert arattunk. A kórus révén az V. kerületben nagyon népszerű ember lettem. 1951-ben végeztem a Zeneakadémián. Akkor már az Erzsébet téren laktam, pontosabban a József Attila utcában, de az Erzsébet térre nézett a lakás. A Zeneakadémia elvégzése után éjszaka megállt egy teherautó a ház előtt, felpakoltak és kitelepítettek Kálkapolnára. Gondolom, kellett az ávosoknak a lakás. Délelőtt már Kálkapolnán voltunk, az ávosok összeszedték a fiatalokat, beosztották őket a cséplőgéphez. Úgyhogy reggel 3-tól este 9-ig egy félórás ebédszünettel csépeztünk Kálon, Kápolnán, Kompolton. Életem legrondább melója volt. A törek beette magát a bőrünk alá. Vetésforgóban dolgoztunk, úgyhogy egyik nap szalmáztunk, másik nap törekeztünk, harmadnap zsákoltunk, negyedik nap ettünk a gépet. Szóval szépen be volt osztva.

Egyszer majdnem otthagytam a fogamat. Tyúklétrán kellett felvinni a padlásra az 50 kilós zsákokat, a felénél eltört az egyik fok és lezuhantam. Szerencsére a zsák nem rám esett. Ha rám esett volna, most nem beszélgetnék.

Novemberben végül megjött a felmentésem, így hazajöhöttem. Korábban annyira megdagadt a csuklóm, hogy kírattam magam egy napra a helyi orvossal. Közben meg felszöktem Pestre az éjszakai vonattal. Bementem a főiskolára, akkor a csillagász Almár Ivánnak az anyja volt a tanulmányi osztály vezetője a Zeneakadémián, kértem, segítsenek. Nagy ívben tojtak rám. De aztán novemberben végre megkaptam a felmentést. S amint hazaértem, a szüleimnél várt a katonai behívó.

Jávorszky Béla Szilárd:

Ezek szerint időközben a szüleid is átjöttek Magyarországra?

Bolba Lajos:

Igen. Anyám és a testvéreim egy évvel később jöttek át, apám pedig 1948-ban jött haza a fogságból.

Jávorszky Béla Szilárd:

És ők nem a József Attila utcában laktak?

Bolba Lajos:

Nem, a Szent István parknál a Hollán Ernő utcában, ott kaptak egy lakást, azt adtam most el.

Jávorszky Béla Szilárd:

És te miért laktál a József Attila utcában?

Bolba Lajos:

Mert már önálló életet éltem.

Jávorszky Béla Szilárd:

Ott tartottunk, hogy szüleidnél várt a behívó.

Bolba Lajos:

Igen. Mondom, én nem megyek el katonának. Akkor inkább még tanulok. Beszaladtam a Pedagógiai Főiskolába, a Cukor utcába, ahol ismerős zenetanárok – Rezessy László, Rossa Emő, Faludi Béla – voltak. Kértem, vegyenek fel tanév közben. Rezessy volt a tanszékvezető. Persze felveszünk, de milyen szakra? Legyen ének-zene. Igen, de az a testneveléssel van párosítva. Én meg örök életemben fel voltam mentve tornából a billentyűzavaros, aritmiás szívem miatt. Akkor legyen szlovák a párosítás. Úgyhogy olyan diplomám van, ami senkinek nincsen: ének-zene és szlovák irodalom-nyelvszakos tanár vagyok.

Jávorszky Béla Szilárd:

Ezzel megúszta a katonaságot?

Bolba Lajos:

Akkor meg. Aztán rádiós koromban behívtak, alhadnagyként egy hétig szolgáltam a Zalka Máté laktanyában. Bejártam reggel 8-ra és 2-kor már visszamehettem a rádióba. Mindezt kocsival. Összesen egyszer szedtem szét puskát vagy pisztolyt, nem is tudom, melyik volt. Viszont egy hét után főhadnagyként szereltem le.

Jávorszky Béla Szilárd:

Mikortól dolgoztál amúgy a Magyar Rádióban?

Bolba Lajos:

1959-től. A Zeneakadémia elvégzése után elhelyeztek a szlovák tanítóképzőbe – a mai Margit Gimnázium épületében – szlovák irodalom és nyelvtanárnak. De hát a légkör sem volt jó, meg amúgy sem szerettem volna szlovák irodalmat és nyelvet tanítani. Egy hét után otthagytam. Közben voltam gyakorlati tanításon az Eötvös és a Dobó Katalin gimnáziumokban, a kettőből jött ki az óraszámom. Csupa nő között voltam, képzelheted. Az igazgató is nő volt, a gyerekek is, meg az összes pedagógus. Én meg az egyetlen fiatal férfi tanár. Amikor otthagytam a sulit, az V. kerületben az Erzsébet téri kultúrház vezetésére kértek fel. Alul U alakú épület, ami a háború előtt étterem volt, szabad térrel, felül pedig a Nemzeti Szalon. 1957-ben lebontották. Egészen addig dolgoztam ott, ahol a legszebb éveimet töltöttem.

Jávorszky Béla Szilárd:

Mint programszervező?

Bolba Lajos:

Igen. Germanus professzor és más hasonló hírességek jelentek meg ott. Volt irodalmi kör, ilyen kör, olyan kör, amolyan kör, filmvetítések, különböző előadások. Ott ismertem meg Zaráyt, Vámosit,⁵ mindenkit.

Egyik alkalommal olvastam a szlovák újságban, hogy Frantisek Hadas hétszeres íjászbajnok. Mondom, nekünk még nincs ilyenünk Magyarországon. Pedig, ugye, „ments meg, Uram, a magyarok nyilaitól”.⁶ Bementem hát a Csehszlovák Kultúrába – egyébként is tőlük hoztam ki mindig a bábfilmeket a gyerekeknek –, kértem őket, hogy szerezzék meg Hadas telefonszámát. Egy hét múlva megkaptam tőlük, felhívtam Prágában, kérdeztem, tanítaná-e íjászatra a magyar fiatalokat? Mondta, szívesen, de most nem tud jönni. A prágai sportszergyár vezérigazgatója volt. 1956. október elején felhívott, hogy most tudna jönni, mert eltört a lába és szabadságon van. Október 20-án megjelent nálam begipszelt lábbal és a feleségével. Akkor már a Zrínyi utcában laktam, mert kaptam a tanácstól társbérletként egy szobát, konyha- és fürdőszoba-használattal. Elhelyeztem őt oda. Aranyos ember volt. Ő tanította az Erzsébet téren a fiatalságot löni. Az első versenyt meg is nyertem, de aztán megpattant egy ér, és soha többet nem bírtam a 30 kilós íjat felhúzni.

1956. október 23-ára megbeszéltük az Óbudai Sportszergyárral, hogy Hadas közreműködésével vezessék be az íjak gyártását. De még előzőleg felkerestük Helyi Gyulát, a sporthivatal akkori igazgatóját, hogy szeretnénk megalapítani a magyar íjászsövetséget. Meg is történt. Attól kezdve van sportíjászat Magyarországon. Amikor az Óbudai Sportszergyárból eljöttünk, kitört a forradalom. A kultúrház vezetőjeként az ablakon keresztül mértem ki az embereknek a vidékről felhozott élelmet. Még Hadas is segített benne. Jártuk a várost, mentünk a rádióhoz, a Parlamenthez, és az összes helyet végigjártuk. Hadast végül november 4-e után a külföldiek mentesítő hajó vitte haza.

Közben bevonultak az oroszok. Állok kenyérért a Gláznernél – a Szent István körút és a Hollán Ernő sarkán egy pékség –, mikor egyszer csak nagy hanggal jön egy csoport, kivágott zászlóval a Nyugati pályaudvar felől. Amikor láttam, hogy a túloldalon az oroszok elkezdik letékerni a négyescsövű légelhárítót, beugrottam az egyik kapualjba. Eldördült az üteg, csomó ember ott pusztult. Megint megúsztam.

Jávorszky Béla Szilárd:

1959-hez hogyan jutunk el?

Bolba Lajos:

1957. november 7-én jöttek buldózerék, és ledózerolták az egész Erzsébet téri kultúrházat. Akkor elmentem a Szemere utcai iskolába éneket tanítani. Az akkori új Nemzeti Alaptanterv előírta az iskoláknak, hogy vezessék be a politechnikai oktatást. Az igazgatóm arra kért, hogy végezzem ezt a munkát is, mivel csupa idős ember volt a munkatársam. Kérésére elvállaltam, bár nem szívesen. Könyvkötészet, famunka, rézmunka, satöbbi. Amúgy mindig is bütykölős fajta voltam. Na, elkezdtem tanítani az ének mellett a politechnikát is a Szemere utcában. Illés Lajostól Polt Péterig sok mindenki odajárt. Mihály Andris gyerekei is.⁷ Olyan jól ment a politechnika oktatás, hogy az országból 30 ember nézte minden órát, mert az Oktatási Minisztérium odaszervezte őket.

Aztán egyszer csak megszólalt a telefon, engem kerestek a Magyar Rádióból. Ökrösné volt az, a személyzetis, kérte, menjek be hozzájuk. Mondom, épp gyakorlati oktatásom van, de kettőkor

⁵ A korszak népszerű slágerénekesei: Zaráy Márta (1926–2001) és Vámosi János (1925–1997)

⁶ „A sagittis Hungarorum libera nos, Domine!”, azaz „A magyarok nyilaitól ments meg, Uram, minket!” – a 900-as évek elején a magyar kalandozások idején a nyugatiak így könyörögtek félelmükben.

⁷ Mihály Tamás (1947–) basszusgitáros, zeneszerző, az Omega együttes tagja és öccse, Mihály György.

ott lehetek. Megtartottam 10-től a bemutató tanítást, megvolt a kiértékelés is. Jelen volt az oktatási osztály vezetője a minisztériumból. Óra végén odajött hozzám, és kérte, hogy menjek fel hozzá a minisztériumba megbeszélésre. Onnan meg majd átmehetnek a rádióba.

Felmentem, kávé, sütemények, „Lajos azt szeretnék, ha elvállalnád az országos instruktori állást a politechnikával kapcsolatban. Kétszeresen kiemelt tanári fizetésed lenne, 1740 forint.” Hezitáltam. Mire mondja: „Lajos, tudom, miért hívnak a rádióba. Fel akarnak venni téged 2000 forintért szerkesztőnek. De én adok neked 2100 forintot, csak vállald el ezt a politechnikai instruktori állást.” Hát mondom, engedjed meg, hogy bemenjek a rádióba és mindezt ők mondják el nekem.

Bementem, Ökrösné fogadott, szeretnék, ha odamennék dolgozni. Mondom, hát mit akarnak tőlem? Van két disszidens testvérem – időközben a nővérem is disszidált Svédországba –, ki voltam telepítve, mit csinálhatnék én egy politikai intézményben? De hát ők szeretnék, hogyha itt dolgoznék. Menjek fel Faludi Rezső főosztályvezető elvtárshoz, beszéljek vele. Rezsőt, a Fővárosi Népi Zenekar vezetőjét még régről ismertem. Mondta, jó helyem lesz ott. Fél évig lehallgatni kellene anyagokat, hogy megismerjem, mivel fogok dolgozni. Végül is persze, hogy ezt választottam és nem a politechnikát.

Jávorszky Béla Szilárd:

Mi volt a feladatod? Műsorokat készíteni?

Bolba Lajos:

Igen. De ahhoz ismerni kellett az anyagot.

Jávorszky Béla Szilárd:

Könnyűzenei műsorokat?

Bolba Lajos:

Igen. Nekem akkor semmi közöm nem volt a könnyűzenéhez, ezért is akarták azt, hogy először jól megismerjem az ottani anyagokat.

Jávorszky Béla Szilárd:

A könnyűzene abban az időben, gondolom, a hagyományos táncdalokat jelentette.

Bolba Lajos:

Igen. Mivel apám pesti volt, annak idején hozatta a húszas, harmincas évek lemezeit, amelyeket otthon rongyosra hallgattunk. Ismertem tehát azt a zenei világot, de nem foglalkoztam vele. Csak a klasszikus zenével. Közben ugyanis karnagyként végeztem a Zeneakadémián. Nem meséltem, de elkezdtem oboistaként, ám karnagynak végeztem.

Egy hét után ott akartam hagyni a rádiót. Mondom, Rudi, ne haragudj, nem tudom csinálni, ez nekem nem munka. Ha adsz műsort, akkor csinálom. És akkor elkezdtem szerkeszteni a húszas, harmincas évek slágereit. Mert azokat perfektül tudtam. Kabos Gyula dalait, például a Barcelonát. „*Barcelonában áll egy kis ház és a sarkán van egy kis kávéház...*” Ezeket mind tudtam. Olyan sikerem lett vele, hogy zsákszámra kaptam a leveleket. Na, erre Rudiék mondták, ez kell nekünk. Azzal megtettek a könnyűműfaj főnökének. Hozzám tartoztak a szerkesztők, hozzám tartozott a jazztől kezdve minden.

Jávorszky Béla Szilárd:

Volt akkor jazz a rádióban?

Bolba Lajos:

Persze. Pernye⁸ már írta a jazztörténeteket, és borzasztóan nagy sikere volt.

Jávorszky Béla Szilárd:

Akkor is úgy nézett már ki, hogy a könnyűzenei osztályon belül voltak a szerkesztők és volt a produkciós részleg?

Bolba Lajos:

Nem voltak még alosztályok. Egyben megkaptam az egészet. Ott volt Bágya, Gyulai, Balassa, Tamássy,⁹ szóval a teljes szakma, akik az egész életüket ennek szentelték. Nagyon szabadkoztam először Faludinál, hogy hát ezek megesznek engem. De mondta, csak csináljam. Adott nekem 150 ezer forint keretet – ez akkor még jó pénz volt –, én pedig ezeket az embereket úgy elláttam munkával, hogy köpni-nyelni nem tudtak mellette. Zenét kellett írniuk, hangszerelniük, rendezniük, mellette nem értek rá semmire. Megvettem őket. Csatát nyertem. Úgyhogy végül mindegyikkel barátságba keveredtem. Gyulaival öthetes európai turnét csináltunk, Bágyának én voltam az esküvői tanúja, amikor Marit elvette. Szóval nagyon jó barátságba kerültem mindenkivel. Igen ám, de ez rengeteg munka volt. Hozzám tartozott tíz szerkesztő, a Stúdió 11, stb.

Jávorszky Béla Szilárd:

Akkor már Stúdió 11 volt?

Bolba Lajos:

Igen, nem sokkal azután, hogy megérkeztem, alakult át a korábbi rádiós big band Stúdió 11-é.¹⁰ Zsoldos Imre és Dobsa Sándor közösen vezette, egészen Zsoldos haláláig. Miután éjjel-nappal dolgoztattam a 8-as stúdióban az embereket, a zenekar beosztása is hozzám tartozott. Oda senki más nem léphetett be, csak aki tőlem megkapta a stúdiót. Állam voltunk az államban. A 8-as mellett a 22-est és a 6-os stúdiót is sokszor igénybe vettem. Amolyan ötletgyár voltam. Ültem a Pagodában,¹¹ jöttek az írók, a színészek, folyt a munka. Nem volt öt szabad percem, az ebédet is csak úgy bekaptam.

Amikor ott végeztem, szaladtam át a színházba. Azt hiszem, 1962-ben történt, hogy behívott Fodor Imre, a József Attila Színház igazgatója. „Lajos, a *Kaktusz virágát*¹² csináljuk, kellene nekem oda a vokálod”. Mert közben megalakítottam a Harmónia Vokált. De hát ez olyan vokál volt, hogy akár 20 embert ki lehetett állítani. Abban Aldobolyitól¹³ kezdve Dobos Attilán keresztül sokan szerepeltek.

Jávorszky Béla Szilárd:

Például Victor Máté és Wolf Péter.

Bolba Lajos:

Például. Vagy Antal Matyi az Operából.

Jávorszky Béla Szilárd:

Kicsit elkanyarodtunk a Harmónia Vokál kapcsán. Térjünk vissza a színházi vonalra.

⁸ Pernye András (1928–1980) zenetörténész, szakíró, egyetemi tanár. Egyike volt az elsőknek, aki szakíróként fölkarolta a jazzt, 1964-ben *Jazz* címmel könyvet is jelentetett meg róla.

⁹ Bágya András (1911–1992), Gyulai Gaál János (1924–2009), Balassa P. Tamás (1922–2010) és Tamássy Zdenkó (1921–1987) az ötvenes-hatvanas-hetvenes évek meghatározó táncdalszerzői.

¹⁰ A Magyar Rádió Tánczenekarát 1946-ban hozták létre, ebből létszámcsökkentéssel alakult a Stúdió 11 1963-ban, Zsoldos Imre és Dobsa Sándor vezetésével. A könnyűzene valamennyi stílusában zenélnek. Az együttes 2007 óta önállóan dolgozik.

¹¹ A Magyar Rádió udvarán álló pagoda formájú épület évtizedek óta több egyszerű büfénél: sok esetben itt pontosabb képet lehet kapni a cég helyzetéről itt, mint a hivatalos sajtótájékoztatókon.

¹² Pierre Barillet – Jean-Pierre Grédy: *A kaktusz virága*. Zenés komédia Nadas Gábor és Szenes Iván slágereivel.

¹³ Aldobolyi Nagy György (1939–) zeneszerző, dalszövegíró.

Bolba Lajos:

Igen, József Attila Színház. Behívott Fodor Imre, mondja, kell neki a vokál. De ha már odaadom a vokált, egyben menjek a színházba karmesternek, zenei vezetőnek. Elvállaltam. Vittem a vokált. De még ezt megelőzőleg fél évvel Gyulai Gaál Jancsi állandóan jött hozzám, hogy itt van Emma néni, a jósnő, egy csoda, olyanokat jósol... Hagyjál engem! És mindig elzavartam. Egyszer aztán inkább legyintettem, jó, jöjjön Emma néni. Kijött a lakásomra, kért egy kis kávézaccot, kevergette-kevergette, és mindenféle hülyeséget mondott. Legalábbis akkor nekem annak tűnt. Viszont mondott olyat is, hogy „maga elkerül egy két keresztnévű helyre dolgozni”. Hát mondom, most jöttem a Magyar Rádióba, nem akarok innen elmenni, nagyon jól érzem magam. Eltelt egy fél év, és behívott Fodor. Két keresztnévű hely: József Attila Színház. Na, ezt meg is írtam versben. A rádió mellett végeztem a színházat is. De nagyon sok helyen dolgoztam.

Jávorszky Béla Szilárd:

Térjünk vissza a Magyar Rádióra. Egyrészt ez volt az elsődleges területed, másrészt ez az intézmény, amelynek zenei arculatát a hatvanas-hetvenes-nyolcvanas években oly mértékben meghatározta.

Bolba Lajos:

A rádiós munka nagyon sokrétű volt. Kértem Faludit, válasszon le. Vagy ezt csinálom, vagy azt. Vagy a szerkesztőket vezetem, vagy az alkotást viszem. És akkor azt találták ki, hogy vigyem az alkotást, úgyis jobban vagyok a nagy kutyákkal. Akkor váltunk ketté.

Jávorszky Béla Szilárd:

Ki lett a szerkesztők vezetője?

Bolba Lajos:

Török Mari.

Jávorszky Béla Szilárd:

Ő a 70-es évek végén került oda.

Bolba Lajos:

Igen, ez akkoriban történt. Szóval addig-addig gyűrtem, győzködtem Faludit, hogy kettéosztotta az osztályt. Maradtam az alkotásnál, csináltam a szerzői, előadói esteket, *Made in Hungary, Tessék választani!*, mindenfélét kitaláltam. Jött – mert az is hozzám tartozott – az énekesjelöltek meghallgatása, a beérkező dalok elbírálása, ami megint többrejtű volt. Hisz ezek a dalok először a Sanzon- és Táncdalbizottsághoz kerültek. Ott politikai szempontból megszürték őket. Bánki Laci a tévéből, mások a különböző zenei szervezetektől, tehát a Zeneműkiadó, a Hanglemezgyár, az Interkoncert, az ORI képviselőiből állt össze.

Jávorszky Béla Szilárd:

Ott inkább a szöveget nézték?

Bolba Lajos:

Inkább a szöveget, azt is inkább politikailag. Na, most utána átkerült az a töménytelen anyag hozzám.

Jávorszky Béla Szilárd:

Már amit ők lerostáltak.

Bolba Lajos:

Igen. De hát ez rengeteg volt, hetente jött be.

Jávorszky Béla Szilárd:

Ezek automatikus kerültek hozzád? Nem az volt, hogy akik a Sanzonbizottsághoz beadták, azoknak utána a Magyar Rádióhoz is be kellett adniuk?

Bolba Lajos:

De igen. Előbb oda kellett beadniuk, ott szignálták, hogy mehet és utána meg ide. Én meg összehoztam egy másik bizottságot.

Jávorszky Béla Szilárd:

Kik voltak benne?

Bolba Lajos:

Ez egy szakmai bizottság volt, amelyben Bágyától Dobsán át Balassáig szakemberek ültek. Meg egy-két zenei szerkesztő. És akkor ott kiválasztottuk azt, amennyit fel bírtunk venni.

Jávorszky Béla Szilárd:

Mi alapján válogattatok?

Bolba Lajos:

Először is, hogy épkézláb dalok legyenek. Néztük, hogy a szöveg mennyire passzolt a dalhoz. Mert ha szomorú szöveg volt, de közben vidám dal, akkor az nem passzolt. Ha volt ilyen – persze most leegyszerűsíttem a problémát – akkor vagy az egyiket tartottuk meg vagy a másikat. Mondjuk új szöveget írtunk hozzá. Ha a melódiában oda nem illő fordulatok voltak, azokat kijavítottuk. Szóval ilyenek.

Jávorszky Béla Szilárd:

A dalok, gondolom, kotta formájában érkeztek be.

Bolba Lajos:

Igen. Dobsa Sanyi minden alkalommal elzongorázta. Ott helyben elbírálták, hogy ez és az tetszett a legjobban. Ezeket megtartottuk, felvettük, ha kellett, még javítottuk.

Jávorszky Béla Szilárd:

A hatvanas években a beat mennyire fért bele?

Bolba Lajos:

A beat is ugyanúgy része volt. A Hanglemezgyár nagy stúdiójában, a Rottenbiller utcában főként klasszikus zenét vettek fel. Nekik a beatkorszakban nem igazán volt a zenekarokra pénzügyi keretük. Nekem volt. A Hanglemezgyár örült, hogyha klasszikusra telt. A beatből annyit vállalt fel, amit tudott. Öt-hat előadót, zenekart, azokkal készített felvételeket. Megegyeztünk, hogy a kisebb munkákat ők végzik, én meg felveszem azokat, ahol a Stúdió 11 kell, meg nagyzenekar, vonósokkal, vokállal. És ez is történt. De közben vettünk fel az Omegának és az Illésnek is ugyanúgy dalokat.

Jávorszky Béla Szilárd:

Azokat, amelyek elsősorban kislemezzel jelentek meg. Mondjuk az Illés első négyzamos kislemezét (EP-jét)?¹⁴

¹⁴ Az Illés zenekar, miután 1966 tavaszán megnyerte az amatőr zenekarok vetélkedőjét, lehetőséget kapott négy rádiófelvételre. Így született meg az első beat EP: Légy jó kicsit hozzám / Oh, mondd / Az utcán / Mindig veled) is rádiófelvétel volt.

Bolba Lajos:

Nem csak azt. Nagyon sokat mi vettünk fel. A hatvanas években a Hanglemezgyár keveset tudott felvenni. De később a beatbandák rászoktak a Hanglemezgyárra, mert ott nem volt kontroll. Ott, amit beadtak, azt felvehették. Nálunk viszont az anyagnak át kellett mennie a korábban emlegetett szakmai bizottságon. Ha nem tetszett, nem vettük fel.

Jávorszky Béla Szilárd:

És utána, amikor már elfogadtatok, még mindig ment a csiszolás?

Bolba Lajos:

Hát, ha kellett, igen.

Jávorszky Béla Szilárd:

Tehát az előadók, zenekarok mellé zenei rendezők voltak beosztva. Kezdetben rengeteg idősebb, a beathez nem értő kolléga. De 1970-től például már Victor Matyi is. Egy idő után a beatzenekarok már direktőt kérték. Hisz egyrészt ugyanolyan huszoneves hosszú hajú fickó volt, mint ők, másrészt zeneileg is nyitott az új áramlatokra.

Bolba Lajos:

Amiről beszélsz, az már főleg a hangszerelésekre vonatkozott. Ha a zenekarok a dalokban hibás akkordokat írtak a dallam alá, azt a zenei rendező hozta rendbe. De az elfogadás nem az ő feladatuk volt, hanem ezé a bizonyos bizottságé. Na, hát ez ment egy darabig, *Made in Hungary, Tessék választani!*. Ezek mind új dalok bemutatói voltak.

Egyszer megjelent nálam Bánki Laci, hogy ő is szeretne a tévében valami hasonlót, új dalok bemutatóját csinálni. *Táncdalfesztivál* lenne a címen. Jönnék-e segíteni? Mondom, persze, hogy jövök. Úgyis itt lesz a Magyar Rádióban a felvétel, hisz a tévéfelvételek mindig nálunk készültek. Hát persze, hogy segíték. Amúgy is enyém volt a zenekar.

Jávorszky Béla Szilárd:

Gondolom, ez a Stúdió 11 volt.

Bolba Lajos:

Nem csak. A Rádiózenekar, a nagyzenekar vonósai, a kibővített Stúdió 11, plusz a Harmónia Vokál. Megtörtént a válogatás, és 1966-ban megvolt az első *Táncdalfesztivál*. A 66-osból még nem készültek külön felvételek, hanem egyszerre vették fel a 6-os Stúdióban.

Jávorszky Béla Szilárd:

Tehát még nem sokszávos technikával?

Bolba Lajos:

Nem és nem is külön-külön rögzítve. Később aztán a kiválasztott, a győztes dalokat már külön vették fel. Na, elég az hozzá, hogy megtörtént a fesztivál. Azt hiszem, az 1966-os az Erkel Színházban volt. Óriási siker. Jött a második, a harmadik, és akkor jöttek sorban a fesztiválok. Persze néha egy-két év szünettel, meg volt *Interpop Fesztivál*, *Metronóm 77*, szóval változtattuk a neveket. Attól függ, hogy honnan kaptuk a pénzt. Hol a koncertiroda adott rá pénzt, hol más.

Jávorszky Béla Szilárd:

A koncertiroda az ORI-t jelenti?¹⁵

¹⁵ Az Országos Rendező Iroda (ORI) a könnyűzenéért és a belföldi koncertszervezésért felelős állami monopólium jellegű, szervezet volt a Kádár-rendszer idején. 1958-ban alapították, 1991-ig működött.

Bolba Lajos:

Igen. Mindig ki kellett találni valami újabbat. Na, most ezek az emberek soha nem kaptak semmiféle elismerést, mert Aczélék¹⁶ nem nagyon osztogattak kitüntetések a könnyűzenei műfajnak.

Jávorszky Béla Szilárd:

Most Bágya Andrásról, Gyulai Gaál Jánosról és a többiekről beszélsz?

Bolba Lajos:

Az egész szakma nem kapott elismerést. Soha. Ha belegondolsz, a mi dalainkra való szavazások voltak az első szabad választások Magyarországon. Ettől borzasztó pipák voltak ránk a politikusok. A sajtót szinte leállították, nehogy jól írjanak a fesztiválokról. Emlékszem, 1961-ben, megvan a plakátja, csináltam egy beat koncertet a Kisstadionban, ahol Benkóék, az Illések, Zoránék, tehát a Metro együttes és még sokan mások léptek fel.

Jávorszky Béla Szilárd:

Az tuti nem 1961. Inkább 1964 vagy 1965 lehetett.¹⁷

Bolba Lajos:

Mindegy, majd megmondom neked pontosan. Ez csak egy beatkoncert volt, amiért majdnem a fejemet vették. A koncert közben Illés¹⁸ lefeküdt a földre hanyatt és úgy játszott a küttyűjén, meg hókuszpókuszok voltak. Utána kivonult az egész társaság, a Kisstadion egész közönsége, és fáklyás felvonulás lett belőle. Ezért majdnem a fejemet vették.

Volt még sok más, amiért majdnem a fejemet vették. Szárnyalok ide-oda az időben. Ez egy jegy a Kossuth moziba. Édesapám aznap jött haza. Vettem egy mozijegyet, a Kossuth moziban meg akartam nézni egy filmet.

Jávorszky Béla Szilárd:

Itt a dátum rajta: 1948. július 18.

Bolba Lajos:

Anyámmal kijártunk a hadifogoly vonatokhoz, szinte naponta. Ezen a napon is ott voltunk. Azért tettem el a jegyet, mert ezen a napon jelent meg az apám.

Jávorszky Béla Szilárd:

Itt pedig annak a fesztiválnak a plakátja, amiről az imént beszéltél. Eszerint a Sportcsarnokban történt, 1963. május 8-án.

Bolba Lajos:

Na, látod.

Jávorszky Béla Szilárd:

Felolvasom a diktafonnak, hogy meglegyen, kik léptek fel: Ifjúsági Jazz Kvintett, Illés, Metro, Fejes tánczenekar, Benkó Dixieland Band, Sankó együttes, Fraknoi tánczenekar, Scampolo együttes, Médium együttes és Csáki együttes. A dátum még egyszer: 1963. május 8.

Bolba Lajos:

Kaptam később még mást is. Amikor Amerikában megszületett a *West Side Story*, akkor is

¹⁶ Aczél György (1917-1991) kommunista politikus, a Kádár-korszakban a kulturális élet legfőbb ideológusa, irányítója.

¹⁷ Lentebb pontosan kiderül. – JBSz.

¹⁸ Illés Lajos (1942–2007) az Illés együttes alapítója, zongoristája, zeneszerzője.

behívtak a pártközpontba, hogy miként merek egy ilyen kozmopolita zenét leadni, zésíteni a Magyar Rádióban.

Jávorszky Béla Szilárd:

A zésítés, ugye az, hogy „zenei műsorokban szerkeszthető”?

Bolba Lajos:

Igen. Tehát kap egy kartont a felvétel és onnan szabadon szerkeszthető.

Volt még egy ügy, amiért majdnem lefejeztek. Csináltam húsvét vasárnapján *Tíz pár csókot egyvégből* címmel egy magyar nótaestet, Utri Annával, László Imrével, meg hasonló magyar nótásokkal a Vasas székházban. Hogy ezért mit kaptam! Pedig akkor még nem is voltam rádiós. Miközben sosem értettem, miért nem kaptak kitüntetést ezek az emberek.

Jávorszky Béla Szilárd:

Aczél György nagyon lenézte a popzenét és a magyar nótát, ezeket kifejezetten limonádé műfajoknak titulálta. Bors Jenő¹⁹ mesélte nekem a kilencvenes évek derekán, hogy Aczélnek még olyan ötletei is támadtak, hogy neves költőkkel – például Weöres Sándorral – kellene szövegeket írni a beatdalokhoz.

Bolba Lajos:

Igen, voltak neki ilyen ötletei. Mindenesetre én kitaláltam, hogy legalább mi, a Magyar Rádió díjazza ezeket az embereket. Ha már a kultúrpolitika ennyire negligálja őket. Sokat gondolkodtam rajta, mi legyen a díj neve, miként folyjon az átadás, stb. Amerikai példa alapján kitaláltam, hogy legyen benne az MR, tehát Magyar Rádió és valami hangra utaló szó. Így lett belőle eMeRTon-díj. A Kongresszusi Központban tartottuk meg az első díjátadót.²⁰ Ott később nagyon sok műsort szerkesztettem. Különböző szerzői-előadói estet, mindenfélet, nagyon jókat.

Az első eMeRTon-díjátadót Antal Imrus²¹ vezette. Akkor még három ember volt a jelölt, a szakmai és a közönség szavazata alapján – amit ma is csinálnak, de nem rádiós díjként. Ott dőlt el minden, ott bontotta fel a közjegyző a borítékokat. Én sem tudtam, hogy ki az első. Tényleg nem tudtam. A közjegyző dolga volt a szavazatokat összesíteni. Emlékszem, az elsőt Vikidál²² nyerte Bessenyeivel²³ szemben. Meg orrolt kicsit Bessenyei, hogy nem ő lett a győztes.

Jávorszky Béla Szilárd:

Visszatérve még a hatvanas, hetvenes évekre. A beat, a rock felől közelítve a Magyar Rádió, a Magyar Televízió és a Hanglemezgyár mindig is ütköző felület volt a szakmában. Lévén az akkori monopolisztikus rendszerben mindből egy volt. Amit nem játszott a rádió, amiről nem készült felvétel, az lényegében nem létezett. Ebből a szempontból a Magyar Rádió nagyhatalom volt. Hiszen abban a pillanatban, amikor az Illés együttesel azt a bizonyos első négy magyar nyelvű számot rögzítették, és azokat elkezdte játszani a rádió, azokból villámgyorsan slágerek lettek. Közben meg sok zenekar nem tudta „bevenni” a rádiót és nem tudta „bevenni” a Hanglemezgyárat. Részben zenei, részben politikai okokból. És ezt a szelekciót nyilván a ti ízlésvilágotok határozta meg. Így a progresszívebb beates, popos, rockos kezdeményezések kevésbé tudtak bekerülni. Hiszen ti nagyon más zenei, kulturális közegekből jöttetek.

¹⁹ Bors Jenő (1931–1999) a Magyar Hanglemezgyártó Vállalat igazgatója volt 1965 és 1990 között.

²⁰ Az eMeRTon-díjat a Magyar Rádió – Bolba Lajos kezdeményezésére – 1986-ban hozta létre. Ez az elismerés nem pénzdíjas, „csak a dicsőség jár, egyéb semmi”. Az eMeRTon-díjjal évről évre a legszélesebb műfaji skálán ismerik el a szövegeket és az együtteseket, a zeneszerzőket és a szövegírókat – a rock- és popzenétől a musicalen át a folkmuzsikáig. A díjról minden esztendőben szakemberek alkotta zsűri dönt, titkos szavazással.

²¹ Antal Imre (1935–2008) a Kádár-korszak egyik legnépszerűbb televíziós személyisége.

²² Vikidál Gyula (1948–) rockénekes, a P. Mobil hozta meg számára az országos hírnevet. Később a Dinamit, a P. Box és az MHV együttesekben is énekelt. Az *István, a király* című rockoperában ő alakította Koppányt.

²³ Bessenyei Ferenc (1919–2004) a Nemzet Színésze címmel kitüntetett, kétszeres Kossuth-díjas magyar színművész, aki amúgy előszeretettel énekelt magyar nótát, sőt musicalt is (például *Hegedűs a háztetőn*).

Bolba Lajos:

Nagyon sok előadó és zenekar volt. Csináltam egy CD-t, *Előadóművészek arcképcsarnoka* a címe, tele van olyan a nevekkal, akikkel te már nem is találkozol, nem is ismered. Szóval nagyon sokan voltak. S hát mindenkinek nem lehetett mindenét felvenni. Az arány húsz az ezerhez.

Jávorszky Béla Szilárd:

Amit a rádióban felvettetek, azokból rengeteg kislemez született. Ez egyfajta együttműködés volt a Hanglemezgyárral?

Bolba Lajos:

Általában megegyeztünk, hogy a *Made in Hungary*, a *Tessék választani!* és más műsorokban szereplő dalokat a Hanglemezgyár és a Zenemű Kiadó is megjelenteti. Nekem azért vannak meg ezek a kották, mert hivatalból jártak. Ahogy a Hungarotontól is az összes lemez. Tele vagyok lemezekkel.

Jávorszky Béla Szilárd:

Milyen volt ez az együttműködés?

Bolba Lajos:

Nem volt velük soha bajom. Volt egy-két felvétel, amit ők nem akartak, vagy Bors nem akarta, amiért harcolni kellett. Például Nádás Gabi lemezét nem akarta kiadni. Összeállítottam a szerzeményeiből egy LP-t, szegény már nem élte meg, mert aznap került az utcára, amikor meghalt.²⁴ Tehát volt ilyen is. Akivel Bors haragban volt, azt nem adta ki.

Jávorszky Béla Szilárd:

Hány zenei szerkesztő volt a Magyar Rádióban a hatvanas évek végén, a hetvenes évek elején?

Bolba Lajos:

8-10.

Jávorszky Béla Szilárd:

És milyen érdeklődésűek voltak? A hatvanas-hetvenes-nyolcvanas években a Magyar Rádió konzervatívabb szemléletű intézménynek számított. Aztán 1980-tól Göczey Zsuzsa, majd később Herskovits Iván lett a kevés kivételek egyike, akik kellő nyitottsággal közelítettek a pop-rock műfajához. Viszont nagyon sokáig az intézményben előírás volt – még nem olyan régen is az volt –, hogy zenei szerkesztő csak zenei végzettségű ember lehet.

Bolba Lajos:

Igen, ez előírás volt.

Jávorszky Béla Szilárd:

Miközben sokszor olyan műfajjal kellett foglalkozni, ahol nem feltétlenül a zenei végzettség volt az elsődleges. Hosszú évekig, évtizedekig konzervatívabb szemléletű szerkesztők uralták az étert. Elég, ha megnézzük, hogy Komjáthy György mennyire értett hozzá, amikor 1964 őszén elindította a *Vasárnapi koktélt*, majd fél évre rá a *Csak fiataloknak!* című magazinokat.

Bolba Lajos:

Gyurival nagyjából együtt kezdtük a pályát.

²⁴ *Játsszunk együtt!* – Nádás Gábor dalai, Radioton, 1987

Jávorszky Béla Szilárd:

Orgonaszakon végzett a Zeneakadémián, és ő maga is bevallotta, hogy kezdetben magával a műfajjal is meg kellett küzdenie, mire valamennyire beletanult.

Bolba Lajos:

Persze van ennek múltja. Először kijártam a Sanremói fesztiválra²⁵ közvetíteni. Aztán néhány év után rengeteg zúr volt Sanremóban. Az utolsó percben megváltoztatták a műsort, nem adták ki a tudósítóknak, hogy változás van, hogy nem az énekel, vagy a sorrend más, stb. Az, aki nem beszélt olaszul, teljes szarban volt. Úgyhogy ezt nagyon rühelltem, ezért abbahagytam Sanremót és áttettem a helyemet a MIDEM nemzetközi hanglemezt vásárra. Addig jártam ki, amíg rádiós voltam, minden év január utolsó hetét Cannes-ban töltöttem. Ott a világ összes szakemberével találkozhattam.

Az egyik ilyen találkozón egyszer elém áll egy ember. Szervusz Lajos. Mondom, szervusz. Ki vagy, honnan ismerlek? És te honnan ismeresz engem? Rámutat a kitűzőmre, hogy ide van kiírva. De neki nem volt. Mire mondja, Ekecs vagyok. Ekecs? Nem emlékszem ilyen nevű emberre. Mondd meg, honnan ismeresz. És akkor bevallotta, hogy ő Cseke László.²⁶ Meg kell, hogy mondjam neked, be voltam szarva. Mindig egy csomó magyar lemezt vittem ki a MIDEM-re, ő is kért, adtam neki. Amikor hazajöttem, bementem az elnökhöz, a Hárshoz, most halt meg szegény.²⁷ Bementem hozzá, mondom, ez történt velem, Cseke cikizett, tudjon róla, hogy nem történt semmi. Aztán ülök a fordulat²⁸ után, vezénylek a Vidám Színpadon, valaki kocogtatja a vállamat. Cseke volt. De a MIDEM-en a Szabad Európa Rádió összes tudósítóját megismertem, a lengyeltől a csehig.

Jávorszky Béla Szilárd:

Beszélgünk kicsit a jazzről. Egy idő után ez a terület Kiss Imre kezébe került.

Bolba Lajos:

Felvettem Kiss Imrét, ahogy szerkesztőnek felvettem Csiba Lajost is. A felesége nálam énekelt a vokálban, mondta egyszer, hogy nincs a férjének állása, pedig jó trombitás. Kellett szerkesztő, felvettem Csibát.

Jávorszky Béla Szilárd:

És Kiss Imre? Nem tudom, pontosan miként került a Magyar Rádióba, de bevallottan pártfeladatként vette át a jazz képviselőt az intézményben. Holott egyáltalán nem szerette a jazzt. Viszont elég jól csinálta. Felfuttatta a vidéki fesztiválokat, elsősorban Debrecent, ahol a rádió mint koncertszervező cég megjelent. Kiss Imre észrevette, hogy se az ORI, se az Interkoncert nem foglalkozik ezzel a műfajjal. Hát elkezdett ő maga foglalkozni vele. Nyilván ebben voltak önös érdekek is. Hisz nagyon jól megélt belőle. Biztos, hogy nem a rádiós fizetéséből vette azt a villát a Széher úton, ahol ma is lakik.

Bolba Lajos:

Faludi Rezsőnek az volt az elmélete, hogy csak a klasszikus végzettségű zenész tud hozzászólni egy könnyűzenei darabhoz. Hogy az most rendben van, jó zene vagy sem. Ebből indult ki.

²⁵ A sanremói dalfesztivál (Festival della canzone italiana) Olaszország leghíresebb fesztiválja, 1951 óta minden évben a ligúriai Sanremóban rendezik meg február végén.

²⁶ Ekecs Géza (1927–) 1951-től lett a Szabad Európa Rádió munkatársa. A hatvanas-hetvenes-nyolcvanas években Cseke László néven vezetett fiataloknak szóló műsorokat, melyek közül a legismertebb így indult: „Itt Cseke László beszél, a *Tinédzser partit* hallják, a 19, 25, 31, 41 és 49 méteres rövidhullámon”

²⁷ Hárs István (1924–2014) 1974 és 1988 között volt a Magyar Rádió elnöke.

²⁸ Bolba itt az 1989-es rendszerváltozásra utal. – JBSz.

Jávorszky Béla Szilárd:

De azért a klasszikus könnyűzene, a hagyományos tánczene és a beat, pop, rock rengeteg mindenben különbözik egymástól.

Bolba Lajos:

Sok mindenben különbözik, de mégsem különbözik. Ott is a jót kell keresni. Fényes Szabolcs szerint ahol nincs melódia, az nem zene. Tehát ő nem volt híve például annak, ha valami ritmikailag feszt megszólalt. De mondom, nálunk így vált ketté ez: a Hanglemezgyár felvállalta, hogy ő csinálja a kicsiket, én meg a nagyokat. Ebből a közönség meg azt látta, hogy mi nem szeretjük annyira a beatet, azok meg szeretik. Pedig ennek ehhez semmi köze nem volt.

Jávorszky Béla Szilárd:

De ti nem szerettétek annyira a beatet, nem?

Bolba Lajos:

Dehogynem. Szerettük a beatet. Rengeteg felvétel van, meg tudom neked mutatni.

Jávorszky Béla Szilárd:

Tudom, hogy sok készült. Sőt, voltak a koncertfelvételek is. A hatvanas évek második felétől a Magyar Rádió gyakorlatilag folyamatosan rögzített koncerteket. Aztán egy idő után elkezdték ezeket a régi felvételeket törölni, újrahasznosítani. Victor Matyi panaszkodott nekem, amikor a kilencvenes évek elején megpróbálta ezeket a felvételeket felkutatni, katalogizálni, hogy a kartonrendszer erősen hiányos volt. Sokszor nem lehetett tudni, hogy kik játszanak és mit.

Bolba Lajos:

Jól tette Matyi, hogy ezt az ügyet kézbe vette.

Jávorszky Béla Szilárd:

Hetvenes évek közepe előtti felvételeket azonban nem igazán talált.

Bolba Lajos:

Adtam neki pár cédulát régi felvételekről, ami még megmaradt. Az elődöm, Szentkúti Pali volt a nagy törölő. Rengeteg anyagot letöröltetett.

Jávorszky Béla Szilárd:

Nyersanyaghiány miatt?

Bolba Lajos:

Ugyan már! Az csak hivatkozás volt.

Jávorszky Béla Szilárd:

Akkor mi volt az igazi oka? Ma már kimondható?

Bolba Lajos:

Őt már nem tudjuk megkérdezni. Fura ember volt.

Jávorszky Béla Szilárd:

De mégis miért? Bosszúból?

Bolba Lajos:

Volt olyan, hogy letiltottak előadókat. Például Dobos Attilát.

Jávorszky Béla Szilárd:

Igen, mert disszidált. Ahogy Németh Lehel is letiltották, miután engedély nélkül elhagyta az országot. De nem arról volt szó, hogy a felvételeiket meg kellett semmisíteni, hanem csak nem lehetett játszani.

Bolba Lajos:

Egy tekerésre összejátszottak mindent, azzal már kész is volt. Tudod mi az, amikor már nincs kartonja valaminek?

Jávorszky Béla Szilárd:

Az ilyen tiltások másokat is érintettek. Harangozó Teréznek például eléggé megtörte a karrierjét, hisz ő rengeteg Dobos Attila-szerzeményt énekelt.

Bolba Lajos:

Bimbam Terit²⁹ is én hoztam be a szövőszék mellől. Ahogy Paudits Bélát is a színművészetin válogattam. Meg Zalatnayt is. A Vigyázó Ferenc utcai Scampolo Klubba bementem meghallgatni. Ez volt az első alkalom, hogy nem táncoltak a zenére, hanem a földön ültek és hallgatták Cinit. Nagyon jól csinálta, mondtam neki, jöjjön be a rádióba, csináljunk próbafelvételt. Nem jött be a megbeszélt időben. Másodszor sem. Csak harmadszorra. Szóval nehezen lehetett rávenni arra, hogy hivatalosan is énekeljen.

De hát ezek a válogatások olyanok voltak, hogy jött egy fesztivál vagy jött egy *Made in Hungary*, és nekünk kellett a jó énekesek. Kijártunk, sokat voltam kint különböző helyeken, kerestem az énekeseket, mondom, a színművészetitől kezdve mindenhol. Kaptam egy hírt, hogy a Bimbam nagyon jól énekel valamelyik gyárban, kimentem és behoztam. Sok ilyen volt.

Jávorszky Béla Szilárd:

Kik voltak még? Ezeken a táncdalfesztiválon sokan feltűntek...

Bolba Lajos:

Például az V. kerületi együttesek. Mindegyiket jól ismertem. Ahogy kijártam a Metro Klubba. Akkor még nem a Dohány utcában volt, hanem a Cukor utcában. Étterem van most ott. Ott volt a Metro Klub. Vagy ott volt a Vigyázó Ferenc utca.³⁰ Ezeket mind ismertem. Kultúrotthon igazgatóként feladatul kaptam a kerületi tanács népművelési osztályától, hogy ellenőrizzem, miként működnek ezek a helyek. Egyszer kimentem az Anna presszóba, ahol Boros Ida énekelt. Volt akkor egy slágere, ami le volt tiltva, a *Szemetes az én szerelmem*.

Jávorszky Béla Szilárd:

Miért volt letiltva?

Bolba Lajos:

Hát a szövege miatt.³¹ Egy csomó olyan dolog volt letiltva, amit emberi ész nem is gondolt

²⁹ Harangozó Teréz közismert beceneve a szakmában.

³⁰ Többek között a Scampolo törzshelye.

³¹ A dalt Gommermann István, Boros Ida későbbi férje írta. A szocialista kultúrpolitikát kigúnyoló dal szövege: „Egy kis házmesterleányka szerelme a szemetes, / ki az ismert élmunkás brigádvezető helyettes. / A kisleány reggel hatkor már a kapu előtt áll / és a szemétkosár mellől dala vá-á-ágyva száll. // Szemetes az én szerelmem / a legszebb szemetes legény. / Két szemének rabja lettem / az illatát imádom én. // Minden reggel vágyva várom / Ő, mint egy tündér suhan felém. / Olyan, mint legszebb álmom / mikor ül a szemét tetején. // Két meleg szemével rám nevet / és én feladom: a krumplihéjat, / piszkot, hamut, / kettétörött répagyalut, / törött üveg száz darabját, / mákdaráló kurbliavasát, / rugót, dugót, vimet, vikszet, / harmónia, kossuth csikket, / oklevelet, menlevelet, / Negyvendekás aknarepeszt, / ötvenegyes képes naptárt, / bibliának kilenc lapját / és egy feleségnek rég megírott / hű szerelmes levelét. // Mind ezt össze vissza véve, / kupacokba egybe téve. / Feladok a kocsijára, / három kosár szemetet. // Szemetes az én szerelmem, / a legszebb

volna.

Jávorszky Béla Szilárd:

Hogy voltak ezek letiltva?

Bolba Lajos:

Nem volt szabad őket játszani.

Jávorszky Béla Szilárd:

De ezt hogyan tudatták? Volt róla lista?

Bolba Lajos:

Volt. Bemegyek az Annába és leülök az egyik asztalhoz az ajtónál.

Jávorszky Béla Szilárd:

Hol járunk időben?

Bolba Lajos:

Hatvanas évek eleje.³² Megy a műsor, Ida énekel, észrevesz. A nép meg követeli a *Szemetes* dalt. Hát, majd a népművelési osztály megengedi, akkor eléneklek, mondta.

Jávorszky Béla Szilárd:

És megengedte valaha a népművelési osztály?

Bolba Lajos:

Gondolhatod. De voltak ilyenek.

Jávorszky Béla Szilárd:

Mennyire vették ezeket szigorúan?

Bolba Lajos:

A rádióműsorból kivették. Volt 1956-ról egy kész műsorom *Mementó* címmel. Az például sosem hangzott el.

Jávorszky Béla Szilárd:

A Kádár-rendszerben a közintézmények vezetőinél, középvezetőinél lényegében kötelező volt a párttagság. Neked volt piros könyved?

Bolba Lajos:

Azzal, hogy a felvételnél bementem, hogy van két disszidens testvérem, és ki voltam telepítve, lényegében igazoltam magam. Engem soha nem köteleztek se párttagnak, se semminek. Nekem soha nem szólt senki, hogy be kellene lépnem. Azzal a mondattal megvédtem magam. Olyan, mint az útlevel. Hogy Szlovákiában születtem...

Jávorszky Béla Szilárd:

Mikor lettél magyar állampolgár?

Bolba Lajos:

Sokáig szlovák állampolgárként éltem itt. Valamikor az ötvenes években kaptam meg a magyart. Az útlevelkérelemnél mindig feltették a kérdést, hogy vannak-e külföldi rokonaim. Mindig

szemetes legény. / A bakra ültet maga mellé / és nászútra indulunk kettesben, / ki a szeméttel felé.

³² Bolba rosszul emlékszik, bizonyosan korábban történt, mivel Boros és Gommerman 1957-ben disszidáltak.

azt írtam be, hogy Csehszlovákiából menekültem, minden rokonom kint él. Érted a csalafintaságot benne?

Jávorszky Béla Szilárd:

Persze. Hisz egy része Nyugaton élt. Benned soha sem merült fel, hogy kint maradj?

Bolba Lajos:

Gombkötő Erzsébet balettáncos volt az első feleségem. 1956-ban kiment a két testvérem, már nekem is a hátizsák is a vállamon volt, meg a feleségemnek is. Anyám éppen nem volt idehaza, apám meg csak állt az ajtóban, és kérdezte: „Lalikám, hát te is itt hagysz?” Na, ennyi kellett, hogy letegyem a hátizsákot. Maradtunk. Nem bántam meg, végül is – hogy mondjam – az életben megtaláltam a helyemet. Ha nem is egészen úgy, ahogy akartam, de jó volt. Nem panaszkodom.

Jávorszky Béla Szilárd:

Úgy alakult az életed, hogy röviddel a rendszerváltozás után, 1991-ben nyugdíjaztak. És azóta?

Bolba Lajos:

Amióta 1991-ben a Magyar Rádióban nyugdíjaztak, három állást is betöltöttem. Egyrészt a televízió szórakoztató zenei részlegének voltam a vezetője, aztán két évig a Kongresszusi Központ igazgatója, majd újabb két évig a Kodály Zoltán Ének-Zenei Általános Iskolát vezettem a Marczibányi téren.

Jávorszky Béla Szilárd:

De hát voltaképpen a mai napig aktív vagy, a leányfalui Faluházban rendszeresen vannak bemutatóid. Ezek közül a *Zorba* a legaktuálisabb.

Bolba Lajos:

A *Zorbát* most próbáljuk. Most adtam ki egy kabaréműsor anyagot nekik, úgyhogy holnap van próbám velük.

Jávorszky Béla Szilárd:

Miként bírod ezt lendülettel? Mégiscsak 84 éves leszel augusztusban.

Bolba Lajos:

Ha nem csinálnám, állítom, már halott lennék. Engem a munka éltet. Hogy tevékeny legyek. Ha nem az, akkor pedig a számítógép.

Jávorszky Béla Szilárd:

A számítógépek világa szintén nem a Te generációd sajátja. Miként szippantott mégis be?

Bolba Lajos:

Amikor megjelentek az első Commodore-ok, mindenki belelkesedett a rádióban. Magam is vettem egy Commodore-t, meghirdettek egy tanfolyamot a rádióban, jelentkeztem rá a titkárnőmmel. Lementünk, benéztünk rá. Á, ez semmi, ennél mi többet tudunk, azzal otthagytuk. Aztán jött a PC, jött minden magamtól, addig keresgélem, addig kutatom, addig rakom össze logikailag a dolgokat, amíg ki nem jön.

Jávorszky Béla Szilárd:

De itt azért ennél többről van szó. Hisz multimédiás CD-ket is készítettél.

Bolba Lajos:

Ezek jópofák, és nagyon – hogy is mondjam – konstruktívak. Szóval érdemes velük foglalkozni. Aztán ott a zeneírás, meg minden. Nagyon sok helyen dolgoztam. Székesfehérvárra rendszeresen jártam, egyrészt tájolni, másrészt vendégművészeknek. Megírtam a *Csongor és Tünde* zenéjét, a Bányatón adtuk elő. Oda megcsináltam a Capek *Rovarok* című komédiáját. Vittem az országban a rádiós produkciókat és onnan közvetítettünk. Tényleg az ország valamennyi kultúrházát ismertem.

Jávorszky Béla Szilárd:

Egyre kevesebb van belőlük.

Bolba Lajos:

És egyre kevesebb pénz van rá. Szegény Évi, a harmadik feleségem, akivel immár 33 éve együtt vagyunk, ő is vezeti itt, Leányfalun a Szekér Színházat. 1800-as években született darabokat mutat be, amit még szerzeteseknek írtak. Szóval nem közismert dolgokat. Neki sem egyszerű.

Jávorszky Béla Szilárd